

หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Good Governance Based on Moderate Postmodern Philosophy

พจนา มาโนช

Phortchana Manoch

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Email : pojana3010@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เอกสาร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล 2) เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง 3) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) ธรรมาภิบาลคือการบริหารจัดการที่ดีประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า 2) ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นปรัชญากระบวนทรรศน์กระแสล่าสุดที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา โดยใช้การตีความอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือในเชิงญาณวิทยา 3) วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการนำเอาคุณภาพชีวิตของส่วนรวมมาตั้งเป็นเป้าหมายร่วมของทุกองค์ประกอบในหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ จริงใจในการแก้ปัญหาทั้งในส่วนองระบบและจิตสำนึกส่วนบุคคล เปิดพื้นที่ให้กับคนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง, ปรัชญา

Abstract

This research is a qualitative study involving document analysis with the following objectives : 1) To explore the concept of good governance, 2) To study the philosophy post-modernity, and 3) To analyze the principles of good governance based on the Moderate Postmodern Philosophy. The research findings indicate that 1) Good governance involves effective management based on legal principles, ethical principles, transparency principles, participation principles, responsibility principles, and value principles. 2) The philosophy of post-modernity is a contemporary worldview that focuses on improving the quality of life through creativity, adaptability, collaboration, and seeking enlightenment, using interpretative reasoning as a tool in phenomenological perspective. 3) Analyzing the principles of good governance based on Moderate Postmodern Philosophy involves setting the overall quality of life as a common goal for all components within the framework of good governance. It emphasizes collaborative and sincere problem-solving at both systemic and individual levels, providing opportunities for people of all ages to contribute to the progressive development of the country.

Keywords : Good Governance, Moderate Postmodern Philosophy, Philosophy

บทนำ

ธรรมาภิบาล ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Good Governance เป็นคำที่ใช้ในแง่บวกของ “การบริหารจัดการที่ดี” ที่ถูกทำให้รู้จักอย่างแพร่หลายในระดับโลกโดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations) และถูกใช้ครั้งแรกในรายงานเรื่อง Sub-Sahara Africa From Crisis to Growth ปี ค.ศ. 1979 ซึ่งเป็นรายงานที่ธนาคารโลกพยายามวิเคราะห์ถึงความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศของรัฐในทวีปแอฟริกาช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในรายงานได้วิจารณ์ถึงสาเหตุสำคัญ 4 ประการที่ทำให้กลุ่มประเทศในภูมิภาค Sub-Sahara region ไม่สามารถพัฒนาฟื้นตัวขึ้นมาได้ก็เพราะ “การคอร์รัปชันของผู้นำประเทศและเจ้าหน้าที่ของรัฐ การไม่ยึดกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน” ผลจากการเผยแพร่รายงานฉบับนี้ ทำให้แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลได้รับความสนใจในหลายประเทศทั่วโลก และกลายเป็นผลผลิตหนึ่งของโครงสร้างในแนวคิดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) ที่เชื่อมโยงกับคำว่า “พัฒนา”

นอกจากนี้ Good Governance ยังถูกนำไปใช้เป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งทางการเมืองสำหรับการพิจารณาเงินกู้ระหว่างประเทศของธนาคารโลก และธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย รวมทั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้น รัฐหรือประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือทางการเงินจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นด้วยหลักธรรมาภิบาล 4 ประการ คือ การมีส่วนร่วม การปกครองตามหลักกฎหมาย ความโปร่งใส และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (Kaewmanee, 2007)

อย่างไรก็ดี Good Governance ไม่ได้มีเพียงแค่มาตรฐาน 4 ข้อดังที่ธนาคารโลกเสนอไว้ในช่วงแรก แต่ได้รับการพัฒนามาตรการจาก 4 ข้อ กลายเป็น 6 ข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วม (Public Participation) ความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบ (Accountability) ความชอบธรรมทางการเมืองโดยกฎหมายที่คู่คุณธรรม, ความสามารถในการคาดคะเนได้ (Predictability) และความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and effectiveness) ซึ่งต่อมา คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคม ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก สหประชาชาติ (United Nations Economics and Social Commission for Asia and the Pacific) ได้เสนอเพิ่มขึ้นเป็น 8 ข้อ สำหรับใช้ในการพัฒนาบทบาทของรัฐที่มีลักษณะการปกครองที่ดี ได้แก่ การมีส่วนร่วม การปกครองตามหลักกฎหมาย ความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การตอบสนอง ความรับผิดชอบ การตั้งเป็นแนวร่วมอย่างเท่าเทียม และฉันทามติ

ต่อมาในปี ค.ศ. 1997 องค์การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme : UNDP) ได้กำหนดคุณลักษณะของธรรมาภิบาลเพิ่มมาอีก 1 ข้อ คือเรื่อง *การพัฒนามนุษย์* รวมเป็น 9 ข้อ ได้แก่ การมีส่วนร่วม (Participation) นิติธรรม (Rule of Law) ความโปร่งใส (Transparency) การตอบสนอง (Responsiveness) การมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus-Oriented) ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม (Equity) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) ภาระรับผิดชอบ (Accountability) และวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision)

ประเทศไทยได้รับเอาแนวคิดเรื่อง Good Governance เข้ามาใช้ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2541 ในฐานะเป็นกระแสหลักของการปฏิรูประบบการเมืองการปกครองหลังจากที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ในขณะนั้นประเทศไทยถูกวิจารณ์ว่าความล้มเหลวทางการเมืองและการบริหารที่เกิดขึ้นมาจากการคอร์รัปชันของนักการเมือง ทำให้การบริหารบ้านเมืองไม่มีความโปร่งใส และไร้ประสิทธิภาพ ระหว่างนั้นธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศพยายามผลักดันหลักการบริหารโดยใช้ Good Governance เพื่อให้เกิดกระแสตื่นตัวไปพร้อมกับการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของไทยที่เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา

นักวิชาการไทยได้พยายามบัญญัติศัพท์ไทยขึ้นใช้หลายคำ อาทิ ธรรมาภิบาล ประชาธิปไตย ธรรมรัฐ ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี การปกครองโดยธรรม กรอบการกำกับดูแลที่ดี บรรษัทภิบาล เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้มีการตกลงโดยคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2542 ให้ใช้คำว่า ระบบการบริหารและการจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ซึ่งใช้กับการบริหารจัดการที่ดีในภาครัฐ ส่วนคำว่า บรรษัทภิบาล (Corporate Governance) ถูกนำมาใช้ในภาคเอกชน

หลังจากนั้น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2542 ได้มีการประกาศระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และเริ่มมีผลบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐ ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2542 ซึ่งนับได้ว่าเป็นก้าวแรกของการบริหารราชการแนวใหม่ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า

แม้ว่าในประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล แต่ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับสายตาชาวโลกอันเนื่องมาจากปัญหาการคอร์รัปชัน ในปัจจุบันพบว่า กฎหมายไม่สามารถแก้ปัญหาคอร์รัปชันได้จริง ทำได้แค่บังคับ แต่ไม่อาจทำให้คนทำดีเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดหรือทำได้ด้วยความเต็มใจได้ ทั้งนี้เพราะปัญหาคอร์รัปชันไม่ได้เป็นปัญหาทางกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาทางจริยธรรมด้วย และเมื่อเป็นปัญหาจริยธรรมก็ต้องแก้ด้วยจริยธรรมในฐานะเป็น “เกณฑ์เสริม” ร่วมกับกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็น “เกณฑ์หลัก” ของคนทั้งชาติ ส่วนองค์การหรือมูลนิธิใดที่ให้การสนับสนุนการอบรมคุณธรรม จริยธรรม ก็ให้ถือว่าเป็น “เกณฑ์ส่งเสริม” ทั้ง 3 เกณฑ์ดังกล่าว อุปมาดัง 3 สหายที่จับมือร่วมแรง ด้วยหวังว่า จะช่วยกันแก้ปัญหาคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมให้ได้ ไม่มากก็น้อย

แนวทางหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ การนำเอาหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อวางรากฐานธรรมาภิบาลให้เกิดความชอบธรรม สร้างฉันทามติหรือการยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยถือเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เพราะปัญหาคอร์รัปชันไม่ได้เป็นเพียงเรื่องความเห็นแก่ตัว มากไปกว่านั้นคือเป็นเรื่องของการเห็นแก่ใครด้วย แต่ถ้ามีระบบและการปลูกฝังจิตสำนึกด้วยหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางก็จะทำให้เกิดการร่วมรับฟัง เกิดการเสวนาอย่างสร้างสรรค์ เกิดการยอมรับความหลากหลายแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเรื่องนี้เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสำหรับนำเสนอสู่การปฏิบัติในเชิงนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล
2. เพื่อศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล ในเรื่องของความหมายและองค์ประกอบ และศึกษาปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนหลักการ ส่วนของวิธีการ และส่วนของเป้าหมาย จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำประเด็นที่ได้มาวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยเชิงปรัชญา
4. สรุปผล อภิปรายผล และเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. ธรรมาภิบาลคือการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า
2. ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นปรัชญากระบวนทรรศน์กระแสล่าสุดที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา โดยใช้การตีความอย่างมีวิจารณญาณเป็นเครื่องมือในเชิงญาณวิทยา
3. วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีลักษณะดังนี้ 1) หลักนิติธรรมบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกันวางระบบกฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ เพื่อความสงบสุขของส่วนรวม 2) หลักคุณธรรมบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ควรใช้หลักคุณธรรมสากลมากำหนดเป็นแกนกลางแล้วเพิ่มจำนวนข้อคุณธรรมที่จำเป็นต่อกลุ่มสมาชิกในแต่ละกลุ่มเพื่อให้ครอบคลุมถึงส่วนของจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีการครองตน ครองคน ครองงานโดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตร่วมกัน 3) หลักความโปร่งใสบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง มีการใช้ระบบหรือเทคโนโลยีมาอำนวยความสะดวก เช่น ระบบบล็อกเชน หรือแพลตฟอร์มกลางที่ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม และสร้างช่องทางหลากหลายเพื่อให้ทุกคนสามารถตรวจสอบได้โดยสะดวก 4) หลักการมีส่วนร่วมบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นความร่วมมือในทุกระดับจนถึงขั้นมีฉันทามติร่วมกัน รับฟังทั้งเสียง

ส่วนมากและเสียงส่วนน้อย ออกแบบเพื่อให้เกิดความชอบธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึง 5) หลักความรับผิดชอบ มีการปลูกฝังและสร้างความเข้าใจในหน้าที่ของแต่ละคนว่ามีบทบาทอะไรบ้าง ทุกบทบาทหน้าที่ล้วนต้องรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อรุ่นที่จะแก้ไขสิ่งผิด พัฒนาสิ่งที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม 6) หลักความคุ้มค่า เป็นการคิดบนหลักของความประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความพอเพียงของแต่ละกลุ่มแต่ละคน กล่าวโดยสรุปได้ว่า วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการนำเอาคุณภาพชีวิตของส่วนรวมมาตั้งเป็นเป้าหมายร่วมของทุกองค์ประกอบในหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ จริงใจในการแก้ปัญหาทั้งในส่วนองระบบและจิตสำนึกส่วนบุคคล เปิดพื้นที่ให้กับคนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ว่า ธรรมาภิบาลคือการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธงชัย คล้ายแสง (2562) กล่าวว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้นโดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงามโดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดถึงการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดย

รณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ ภูติศ นอชุนทด (2565) อธิบายว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดีซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน

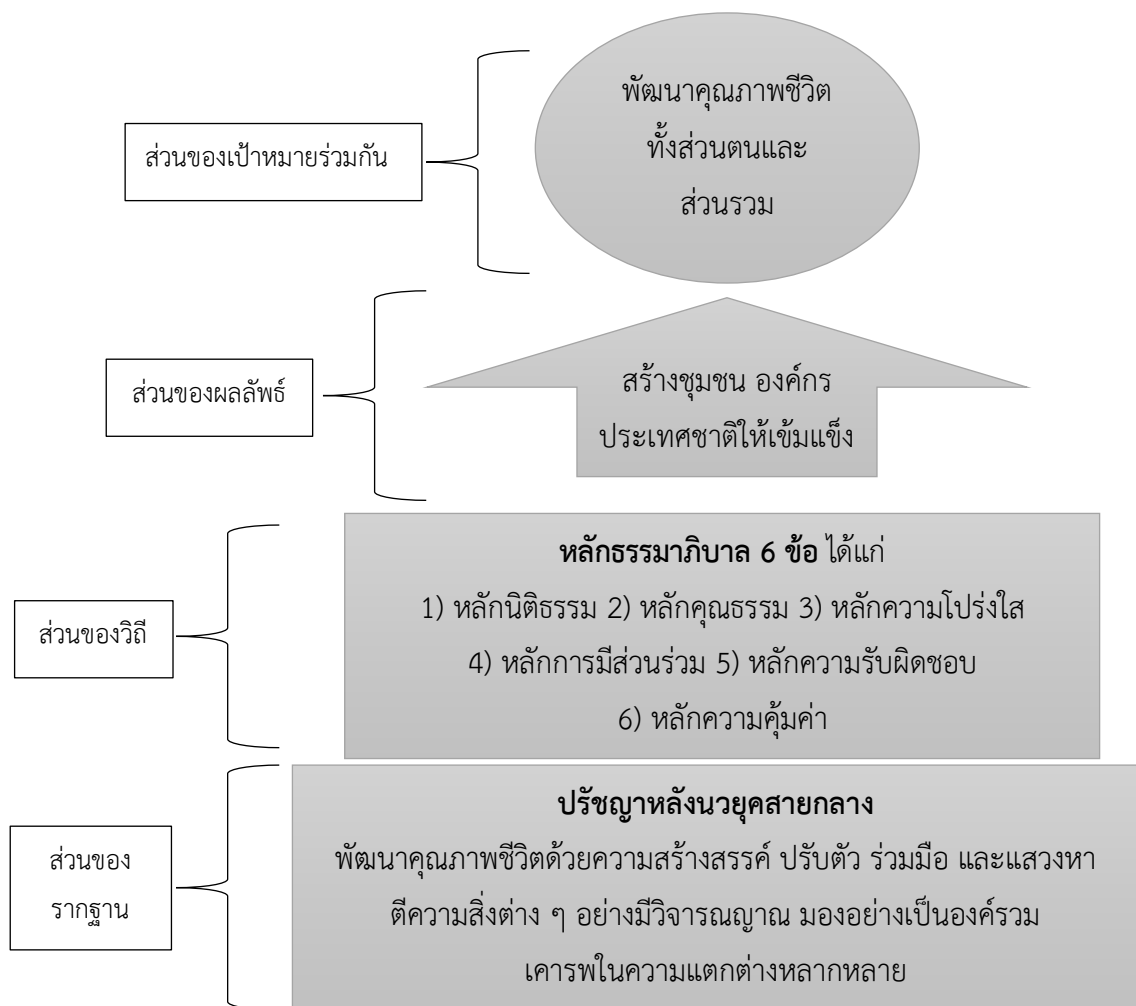
2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถอภิปรายผลได้ว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นปรัชญากระบวนทรรศน์กระแสล่าสุดที่มุ่งเน้นในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการสร้างสรรค์ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา โดยใช้การตีความอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในเชิงญาณวิทยา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเป็นปรัชญากระบวนทรรศน์ล่าสุดที่เน้นความไม่ยึดมั่นถือมั่น ย้อนอ่านทั้ง 4 กระบวนทรรศน์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นเพื่อประเมินเอาสิ่งที่เป็นคุณมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ (2564) อธิบายว่า ปรัชญากระบวนทรรศน์เป็นความเชื่อพื้นฐานในจิตใจของมนุษย์ทุกคนแตกต่างกันตามเพศวัย สิ่งแวดล้อมการศึกษาอบรมและการตัดสินใจเลือกของแต่ละบุคคลกระบวนทรรศน์ไม่ใช่สมรรถนะตัดสินใจเพราะสมรรถนะตัดสินใจคือเจตจำนงแต่เป็นสมรรถนะเข้าใจและเชิญชวนให้เจตจำนงตัดสินใจ แบ่งออกเป็น 5 กระบวนทรรศน์ ได้แก่ 1) กระบวนทรรศน์ยุคดึกดำบรรพ์มองทุกอย่างว่ามาจากน้ำพระทัยของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน 2) กระบวนทรรศน์ยุคโบราณมองทุกอย่างว่าโลกมีกฎเกณฑ์มนุษย์จะได้ความสุขในโลกนี้ก็ด้วยรู้และทำตามกฎธรรมชาติอย่างเคร่งครัด 3) กระบวนทรรศน์ยุคกลางมองทุกอย่างว่าเป็นทางไปสู่โลกหน้าต้องอดทนและหมั่นทำความดีหลีกเลี่ยงความชั่วเพราะจะมีความสุขในโลกหน้าที่รออยู่ 4) กระบวนทรรศน์นวยุคมองทุกอย่างว่าเป็นระบบเครือข่ายตามเกณฑ์วิทยาศาสตร์เมื่อมีปัญหาที่ต้องเอาชนะปัญหาด้วยวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีความสุขได้ในโลกนี้ไม่ต้องรอโลกหน้าและ 5) กระบวนทรรศน์หลังนวยุคไม่ยึดมั่นถือมั่นให้กฎหรือเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งและไม่ละทิ้งความรู้ใดเลยเน้นการมองทุกอย่างด้วยวิจารณ์ญาณมีการวิเคราะห์ประเมินค่าและประยุกต์ใช้สิ่งต่างๆเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์ (2565) อธิบายว่า ปรัชญาหลังนวยุค คือ กระแสปรัชญาล่าสุดของมนุษยชาติ เป็นปรัชญาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือสร้างสรรค์ ปรับตัว ร่วมมือ และแสวงหา ใช้วิจารณ์ญาณเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต บนหลักการของความไม่ยึดมั่นถือมั่น แสวงหาจุดร่วม สงวนจุดต่างอย่างสร้างสรรค์ ย้อนอ่านใหม่หมด ไม่ทิ้งสิ่งใด (reread all, reject non) ตั้งแต่กระบวนทรรศน์ดึกดำบรรพ์จนถึงกระบวนทรรศน์ปัจจุบัน ส่งเสริมให้เกิดการมองอย่างเป็นองค์รวม ไม่แยกส่วน

3. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ว่า วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาล บนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เป็นการนำเอาคุณภาพชีวิตของส่วนรวมมาตั้งเป็นเป้าหมายร่วมของทุกองค์ประกอบในหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ จริ่งใจในการแก้ปัญหาทั้งในส่วนองระบบและจิตสำนึกส่วนบุคคล เปิดพื้นที่ให้กับคนทุกช่วงวัยได้มีโอกาสเข้าพัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักธรรมาภิบาลนั้นเป็นหลักธรรมในการบริหารที่

นำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนางองค์กร สังคม และประเทศชาติไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลัดดา ผลวัฒน์ (2557) อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นแนวความคิดหลักการพื้นฐานและวิธีการปฏิบัติงาน หรือการบริหารโดยยึดถือระบบคุณธรรมและจริยธรรม ภายใต้ความคาดหวังว่าจะก่อให้เกิดผลสุดท้ายให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม ความสุจริตโปร่งใส ความคุ้มค่าเงิน คำนึงถึงบทบาทและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ธรรมาภิบาลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาองค์กรและสังคมประเทศชาติอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ คงเทพ (2561) สรุปว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีดังนี้ 1) หลักนิติธรรมมีการเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานในทุกระดับมีส่วนร่วม ในการกำหนดกฎ กติกา เพื่อเป็นข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) หลักคุณธรรมยึดมั่นในหลักการและความถูกต้อง ดึงม ในการปฏิบัติงานให้เป็นตัวอย่างแก่บุคลากร โดยใช้หลักการครองตน ครองคน และครองงาน มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ร่วมงาน พัฒนาตนเอง 3) หลักความโปร่งใส มีแนวทางการดำเนินงาน สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน โดยมีการปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีความโปร่งใสเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถตรวจสอบได้ มีการแสดงผลการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน 4) หลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารงาน การปฏิบัติงาน การติดตามผลการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปรับปรุงผลการดำเนินงาน 5) หลักความรับผิดชอบ มีการกำหนดแนวทางและการวางแผนในการพัฒนาบุคลากรให้มี ศักยภาพในการปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และ 6) หลักความคุ้มค่ากำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานวางแผนบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ทุกคนมีความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ว่า หลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลางนั้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมต่อในลักษณะของความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ โดยไม่แอบอิงอำนาจในการกดขี่หรือแสวงหาประโยชน์เพื่อตนเองและกลุ่มพวกพ้องของตนเท่านั้น แต่เน้นการประสานความร่วมมือไปถึงระดับฉันทามติ มีการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมในการเก็บข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การวางกฎกติกาใด ๆ ร่วมกันจะมีกระบวนการที่นำไปสู่การยอมรับอย่างมีส่วนร่วมในทุกระดับ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เคารพความแตกต่างหลากหลายโดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นจึงทำให้เกิดองค์ความรู้ในหลักธรรมาภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ส่วนของรากฐาน ส่วนของวิถี ส่วนของผลลัพธ์ และส่วนของเป้าหมายร่วมกัน ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 : องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยเสนอให้มีการนำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปออกแบบให้เกิดหลักสูตรผู้นำในเชิงรุก คือเน้นการเรียนรู้ของรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีกิจกรรมในการสะท้อนความตระหนักรู้ในด้านคุณธรรม จริยธรรม มากกว่าจะบรรยายในเชิงทฤษฎี เพียงแต่กิจกรรมที่เกิดขึ้นจะต้องสอดคล้องกับรากฐานทางปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งองค์กรที่เหมาะสมแก่การจัดฝึกอบรมในลักษณะนี้ได้แก่ องค์กรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรหน่วยงานด้านการปกครองทั้งในส่วนกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนภาพเอกชน ผู้ประกอบการที่ต้องการให้หลักธรรมาภิบาลเติบโตในองค์กร เพื่อให้องค์กรเกิดความเจริญ เป็นยอมรับแก่คนทั่วไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอให้มีการวิจัยต่อยอดตามหัวข้อดังนี้

1. บริษัทภิบาลบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
2. บริษัทภิบาลเพื่อองค์กรที่ยั่งยืนบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง
3. ธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารภาครัฐบนพื้นฐานปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

บรรณานุกรม

- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2564). อุเบกขากับปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 2051-2063.
- ชัยโรจน์ นพเฉลิมโรจน์, ดร. (2565). การคิดนวัตกรรมด้วยหลักการทรงงานตามหลักปรัชญาหลังนวยุค. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 15(2), 111-117.
- ธงชัย คล้ายแสง. (2562). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 177-188.
- ภูติศ นอขุนทด. (2565). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานภาครัฐ. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 1029-1044.
- วิโรจน์ คงเทพ. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. *วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*. 6(1), 52-66.
- Dhiwakorn Kaewmanee. (2007). *The evolution of the Thai State: the political economy of formative and transformative external influences*. Berlin : dissertation.de.